

Dvuměsíčník Česká literatura před časem (č. 4/2002) upozornil na to, že Lidové noviny před časem (27. 5. 2000) upozornily článkem Markéty Kořené na to, že „pozice Vítězslava Nezvala v našem současném literárním povědomí není dostatečně zřetelná“ (citát je z ČL, ne z LN). Mohli bychom to komentovat slovy: A čím pozice, úměrně jeho/jejímu významu, kdy byla dostatečně zřetelná? – a měli bychom to z krku, jenže se tomuto problému nechceme vyhýbat. „Tím problémem“ ale přirozeně není něco tak vágního jako postavení V. Nezvala v současném literárním povědomí. O co tedy vlastně jde? Článek v LN se snaží ukázat, že současný kredit významného českého básníka neodpovídá jeho literárněhistorickému významu. V základu textu stojí dvě rizika: 1) poměrně přesná představa o tom, jak by takové dostatečné literární povědomí mělo vypadat, a 2) přesvědčení o tom, že Nezval byl největší český básník 20. století. Jak ona představa, tak ono přesvědčení jsou sice sympatické, ale současně natolik křehké a individuální, že kdyby se mělo začít argumentovat, docházelo by nutně k absurditám. Poměrně rozsáhlý, trochu „demlovsky“ a trochu panikářsky stylizovaný článek se také skládá z vášnivých sice, ale nedoložených tvrzení, například: „do našich časů se Nezval dostává v lepším případě jako“, „oč lépe si dnes stojí Nezvalovi druzi“, „co nám brání tyhle básně číst a chápat“, „nepodobá se snad mlčení, které [Nezvalovu poezii] provází, vraždě?“, „v devadesátých letech se na literaturu hledí přes politický filtr“, „národními básníky byli prohlášeni autoři menší“, „ani sto padesát kádrováků [...] Nezvala o výsadní místo na českém parnasu nepřipraví“. – Všechny tyhle emotivní výroky (až na těch „sto padesát kádrováků“ jsou všechny charakteristicky zaštitěné neosobní formou) sugerují, jako by po pádu komunismu byla literatura kýmsi mocensky ovládána, a ten (nebo ti) Někdo měl takovou moc, že by mohl rozhodovat o věcech tak imanentních, jako je čísi pozice v dějinách, určovat, o kom mlčet a o kom mluvit, či dokonce bránit/dovolovat „číst a chápat“ (?). Autorka článku chtěla možná hlavně vyprovokovat diskusi, ale nakonec k ní vybízí jedinou větou, o tom, že Nezvalovy „knihy jsou v prvním vydání nedostupné, ve spisech nepoužitelné a o jejich nové vydání se nakladatelé kupodivu neperou“. Je to pravda, ale současně námět na úplně jiný článek. Předpokládám ostatně, že kdyby se LN dozvěděly například o zamítnutí státní dotace na vydání nějaké Nezvalovy knihy, nebo dokonce spisů jen z toho důvodu, že jde o Vítězslava Nezvala, jistě by se postaraly o nemilosrdnou kritiku takového rozhodnutí. Ale jinak? Pokud někde někdo jako svůj soukromý názor prohlásí, že Nezval je mizerný básník, protože se zapléтал s poúnorovým režimem a jeho představiteli, nelze s tím nic dělat – Nezvalova poezie se tím nezlepší ani ne-

zhorší, a výrok navíc není třeba ani komentovat. Pokud je to ale tak, že v určité době pociťují čtenáři a spisovatelé jako živé a orientující to, a ne ono dílo, ten, a ne onen umělecký postoj nebo gesto, jde o poměrně běžný dějinný úkaz. Neběžných bylo čtyřicet let komunismu, jehož reprezentanti z různých důvodů a s různou intenzitou forsirovali mj. část díla Nezvalova a jiná díla cíleně zakazovali či likvidovali. Není-li dnes Nezval vydáván, analyzován a manifestačně se k němu nehlásí jako k určujícímu nebo inspirativnímu vlivu čeští básníci, pak zřejmě proto, že editoři, literární historici, publicisté a básníci mají zrovna jiné zájmy, inspirace a starosti – ne však proto, že by jim to někdo nařídil, nýbrž protože je normální mít někdy jiné starosti, než je osud díla Vítězslava Nezvala. Ostatně, jaké je to „mlčení“? Pokud vím, vyšla v devadesátých letech přinejmenším nová vydání *Abecedy* (Torst 1993), *Ženy v množném čísle* (1993), *Valérie a týdne divů* (1994, obojí Kentaur), *Básní noci* (1999), *Manon Lescaut* (2001, obojí MF a ed. Milan Blahynka), *Prahy s prsty deště* (Akropolis 2000), reprint sborníku *Ani labuť, ani Lůna, jejž Nezval uspořádal* (Concordia 1995), a *Sexuálního nocturna* (Torst 2001), výběry *Živme se očima koček* (ETC 1998, ed. Karel Sýs) a *Kouzelník* (Ikar 2001, ed. Vladimír Justl), poprvé byl publikován filmový scénář *Panensství* (Iluminace č. 4/1994) a výbor ze vzájemné korespondence a dedikací Nezvala, Demla a Holana *Dialog* (RR č. 32/1996, ed. Vladimír Binar). Je to málo, nebo hodně? A vzhledem k čemu? Jistě je to nahodilé, nekoordinované vydávání, které nemůže nahradit nebo zacelit mezeru po chybějícím celku, Nezvalova poezie z dvacátých a třicátých let je dostupná v původních vydáních jen v některých knihovnách a jen prezenčně. Je to katastrofální stav, ale ne kvůli Nezvalovi, nýbrž kvůli celé moderní české literatuře – cožpak jsou na tom Deml, Machar, Biebl, Gellner, L. Klíma, J. Čapek a další lépe? Kapacity českých editorů, nakladatelů, čtenářů a financí jsou bohužel omezené, resp. nefungují tak jako v civilizovaných zemích, a tak zatím v devadesátých letech vyšlo v relativní úplnosti z toho, co komunisté zakazovali nebo přímo potírali, „jen“ dílo Poláčkovo, Zahradníčkovovo, Blatného, Palivcovo, Hrabalovo, Hynkovo, Reynkovo, Skácelovo, Havlovo, Jirousovo, dobře vychází B. Fučík, Seifert, Orten, Weiner, F. Langer, Šiktanc, Součková, sporně, ale přece byly nebo jsou souborně vydáváni Kolář, Hostovský, Čep, Mikulášek, Škvorecký, Suchý, Bondy aj. Ne každého lze s Nezvalem srovnat, ale stejně tak se zase s každým nemůže srovnat Nezval. Během předchozích čtyřiceti let, kdy na to byly speciální ústavy a nesrovnatelně více peněz, se oproti tomu podařilo celkově vydat, pokud vím, jen (bez uvozovek) Máchu, Nerudu, Tyla, Wolkeru a v zásadě i Haška, K. Čapka, Horu, Halase, Závadu,

Hrubína a Holana. Torsem zůstalo dílo Šaldovo, Komenského, Husovo, Březinovo (po roce 1990 se postupně ve vydávání těchto autorů pokračuje), S. K. Neumannovo, Němcové, Vančurovo, Řezáčovo, Olbrachtovo aj. Je škoda, že se nikdo neujal například Neumanna nebo Vančury, ale pokud se tak dosud nestalo, pak proto, že k tomu zatím prostě nikdo neměl čas, síly, chuť; ne proto, že by to někdo zakázal. A protože už tuto oblast žádný ústřední výbor neřídí, vše je v rukou svobodného, osobního rozhodnutí literárních historiků a editorů s nakladateli: naštěstí se objevili ti, kteří chtěli dělat Seiferta, bohužel se zatím čeká na ty, kteří by se věnovali Vančurovi nebo Nezvalovi. – Okolnost, že Vítězslav Nezval není v tuto chvíli pociťován jako esteticky aktuální, je zajímavá a interpretovatelná – museli bychom však rezignovat na skizzování efektního černobílého obrázku, a začít asi od toho, co se stalo s literaturou a jejím provozem po pádu komunismu a zda nemohou mít masové máchovské manifestace roku 1936 (které Markéta Kořená použila jako srovnání ke stoletému výročí významného básníka) dnes analogii v jiné, třeba subtilnější podobě, a co to všechno znamená.

Kritická Příloha, 2003, č. 25, s. 139–141.